

Huba de Graaff

BOVIE VERECHTEN

Vrouwen, vrijheid en vintage elektronica

Tijdens de Dag van de Componist brengt toonzetter **Huba de Graaff** een eerbetoon aan de vrijheidsdrang en de creatieve kracht van vrouwen. 'In opera komt het voor mij allemaal samen.'

DOOR MARK VAN DE VOORT

VERSLETEN platenspelers, een klassieke Revoxspelenrecorder en een setje luidsprekers. Wie een blik werpt in de Willie Wortelachtige studio van componist **Huba de Graaff** waant zich in een compleet andere wereld. Onder de Nederlandse componisten is de 66-jarige spring-in-'t-veld De Graaff een onnavolgbaar buitenbeentje. Haar creatieve brein staat 24/7 aan. De ene keer stort ze zich op de actualiteit met een trefzekere opera, dan weer tovert ze met vintage elektronica en ruisklanken. In het kader van de Dag van de Componist (zie kader) is zij verkozen tot stadscomponist van Amsterdam. Een titel die haar als gegoten zit, want Huba de Graaff houdt van haar geboorteplaats. Ze koestert de multiculturele, veelkleurige schoonheid van de knusse wereldstad. Voor de Dag van de Componist draagt

Huba de Graaff
'Er is niets mooiers dan een performer die zijn of haar publiek toezingt'

De Graaff het stadslied 'Qaqnas' bij. Een 'bloedmooie' aria, zoals ze het zelf verwoordt, speciaal geschreven in samenwerking met de exceptionele Koerdisch-Nederlandse singer-songwriter Naaz. Deze aria is het slot van *Qaqnas*, de gelijknamige nieuwe opera die Huba de Graaff tijdens het komende Holland Festival in première brengt. 'In mijn studio zijn Naaz en ik flink aan de slag gegaan. Zij is echt een hyper-

muzikale jonge vrouw die zichzelf alles heeft aangeleerd,' licht De Graaff toe. Dit voorjaar bracht Naaz haar veelgeprezen tweede album uit, *The Sky Knows I Exist*. 'Naaz heeft een fenomenaal bereik van vijf octaven. Ze kan de hoge E halen en die komt dan ook voorbij in de slotaria van *Qaqnas*. Het Koerdische woord "qaqnas"

staat voor de mythische feniks. Wanneer de hoge E klinkt aan het eind van de opera is het alsof de feniks uit de as herrijst.'

Voelsprietten

Qaqnas is een klinkende ode aan de vrijheidsdrang en creatieve kracht van

Naaz en Huba de Graaff

BOVIE VERECHTEN

vrouwen. ‘Het is niet alleen een opera in de Koerdische taal, maar ook een muziektheaterwerk over vrouwen, vrijheid en elektronica,’ benadrukt De Graaff. Ze maakte naam met opera’s over de verborgen zangkunst van apen (*Apera*, 2013), de stem tijdens een orgasme (*Pornopera*, 2015), de val van Srebrenica (*De lamp*, 2020) en het kolonialisme (*Geweld & vibrato*, 2024). De liefde voor zangkunst, spraak en experimentele elektronica staat centraal in deze unieke muziektheaterwerken. Goed afgestelde voelsprietten voor de actualiteit en absurde humor ontbreken ook niet. ‘In opera komt het allemaal samen voor mij. Ik werk graag met de

‘Componisten laten mensen luisteren. Naar zichzelf en naar elkaar’

menselijke stem en spar het liefst met mensen uit allerlei kunstdisciplines. Tijdens de uitgebreide repetitietijden voor een opera kun je echt de diepte ingaan,’ zegt De Graaff over haar fascinatie. ‘Zang blijft me eindeloos boeien. Er is niets mooiers dan een performer die zijn of haar publiek toezingt. Daar schuilt zo veel drama in. Als kind kan ik me nog een bezoek aan het Concertgebouw herinneren. Waarschijnlijk klonk er een symfonie van Mahler. Ineens hoorde ik zang. Ik was in shock. De impact van een stem is gigantisch.’

Het vocale charisma van Naaz tilt de opera *Qaqnas* naar een hoger plan. Naaz heeft Koerdische roots en is net zo bevlogen als De Graaff wanneer het gaat over de vrijheidsstrijd van vrouwen. ‘Een Koerdische vriendin in Amsterdam nodigde me steeds uit voor een bezoek aan Koerdistan. Uiteindelijk gaf ik er gehoor aan, maar ik wilde daar dan wel allerlei musici en componisten ontmoeten. Dat is gelukt. Ik heb nog nooit zo veel gegeten en gedronken als tijdens deze trip,’ glimlacht De Graaff. ‘Daar ontstond het plan voor een opera in het Koerdisch – een voor mij totaal vreemde taal, vol eigen ritmiek en melodieën.’ De componist wist meteen dat

het een opera moest worden over sterke vrouwen en uiteindelijk vond ze een geschikt gedicht van de 53-jarige Koerdische schrijver Tarza Jaff. In de aangrijpende tekst vinden onderdrukte vrouwen hun eigen weg. Ze maken dappere levenskeuzes waar ze vaak de prijs voor moeten betalen. ‘Toen mijn Koerdische vrienden in Amsterdam dit gedicht lasen, bracht het ze aan het huilen.’

Amsterdam Songbook

In *Qaqnas* krijgt de vrouw alle speelruimte. De setting van de opera is een muziekwerkplaats waar vrouwen de touwtjes in handen hebben. ‘De elektronische pioniers regeren,’ glundert De Graaff. ‘In de studio krijgt Naaz gezelschap van Nora Mulder op haar cimbalom, Mei-Yi Lee op slagwerk en contactmicrofoons, Katharina Gross op elektrische cello en ikzelf op vintage elektronica. Naaz treedt op in mijn bekende *japon fuzz*, een metalen jurk vol feedbackelektronica die ik in de jaren tachtig heb ontwikkeld. Voor mij staat die jurk symbool voor de zielenpijn van stukgelopen relaties. Dat verdriet klinkt als rondzingerende ruisklanken.’

Maatschappelijke betrokkenheid is essentieel voor De Graaff. Als compositiestudent van Louis Andriessen en Frederic Rzewski ontwikkelde ze haar gevoel voor engagement. ‘Het activisme zit in me. Ik heb altijd het gevoel dat muziek wel degelijk iets te zeggen heeft. Natuurlijk kunnen we de wereld niet veranderen, maar componisten bieden wel een ander perspectief. Een meesterwerk als Andriessens *De staat* doet iets met je. Componisten laten mensen luisteren. Naar zichzelf en naar elkaar.’

Als stadscomponist van het tegendraadse Amsterdam is er genoeg werk aan de winkel. Tijdens de Dag van de Componist presenteert De Graaff de eerste aanzet tot haar *Amsterdam Songbook*. Een heuse liedbundel voor amateurkoren waarin ze haar Amsterdamse stadslieparen verzameld heeft. ‘“Qaqnas” komt er natuurlijk in voor, maar ook een lied over het eerste huis op IJburg en mijn eigen straatlied, het “Reinwardtstraatlied”. Gek genoeg heb ik het me nooit gerealiseerd, maar in al die jaren heb ik heel veel liedjes over Amsterdam geschreven.’ ■

De opera *Qaqnas* van Huba de Graaff wordt 13 juni uitgevoerd op het Holland Festival. Zie ook: hollandfestival.nl/nl/qaqnas.

Dag van de Componist

Op zaterdag 20 juni wordt de Nederlandse toondichter in het zonnetje gezet. Dan is het de Dag van de Componist en er vinden honderden concerten en muziekactiviteiten plaats. Het laagdrempelige landelijke festival is een initiatief van muziekorganisatie New Music Now. NPO Klassiek reist door het land en doet live verslag van de componistendag. De nieuwste muziekcreaties zullen deze zaterdag te horen zijn op bijzondere plekken – van stadspaleizen tot NS-stations en treinen. Ruim honderd Nederlandse componisten leveren een bijdrage aan deze vijfde editie van de componistendag. Ditmaal staan negen stadscomponisten centraal wier muziek op een eigenzinnige manier reflecteert op hun stad. Zo componeren ze een actueel stadslied waarmee de componistendag luister wordt bijgezet in de eigen stad. Stadscomponist van Amsterdam Huba de Graaff presenteert haar lied ‘Qaqnas’ in samenwerking met zangeres Naaz en het VU-Kamerkoor. De Graaffs stadslied zal die dag tussen 17.00 en 18.00 uur klinken in station Amsterdam Amstel. Andere deelnemende stadscomponisten zijn onder anderen Aart Strootman (Rotterdam), Kris Oelbrandt (Zwolle), Stephanie Pan (Den Haag), Noline Soeter (Tilburg) en Diederik van der Laag (Utrecht). Voor het eerst gaat de Dag van de Componist een samenwerking aan met het Radio Filharmonisch Orkest en in het Utrechtse TivoliVredenburg vindt zondag 21 juni om 21.00 uur het slotconcert plaats, dat live wordt uitgezonden door NPO Klassiek. Het Radio Filharmonisch Orkest staat onder leiding van Markus Stenz en voert dan werk uit van Joey Roukens, Kate Moore en Maxim Shalygin. Bovendien presenteren drie jonge talenten van Nederlandse conservatoria een korte compositie voor orkest, waaruit het radio- en zaalpubliek een winnaar kiest.

dagvandecomponist.nl